

ОПИСАНИЕ НА ФИНАНСОВИТЕ ИНСТРУМЕНТИ, ИНВЕСТИЦИОННИ ПРОДУКТИ И РИСКОВЕТЕ СВЪРЗАНИ С ТЯХ

Настоящата информация има за цел да предупреди клиентите на “Първа инвестиционна банка” АД за рисковете, свързани с инвестиционни продукти и услуги, предоставяни от Банката, така че да бъдат в състояние да разберат характеристиките и рисковете на услугите и инвестициите, които се предлагат и в резултат на това да взимат информирани инвестиционни решения.

“Първа инвестиционна банка” АД счита, че клиентите не е добре да извършват сделки с продукти, ако не разбират характера на договора, който трябва да сключат, или някои аспекти от договорните отношения и степента на риска, на който са изложени. Преди да предприемат определени инвестиции клиентите трябва да се уверят, че продукта или услугата е подходяща за тях.

Всички финансови продукти носят известна степен на риск, включително и инвестиционни стратегии с нисък риск. Видовете риск, на които са изложени потенциалните инвестиции, зависят от начина, по който е създаден или разработен инструментът. Различните инструменти предполагат различни нива на изложеност на риск и при взимане на решение за инвестиране/търгуване на определен финансов продукт трябва да се имат предвид техните специфики.

I. Рискава категоризация на инвестиционни продукти

Съобразно Директива на Европейския Парламент и на Съвета 2014/65/ЕС за пазарите на финансови инструменти **Делегиран регламент (ЕС) 2017/565 на Комисията** и местния Закон за пазари на финансови инструменти, Първа инвестиционна банка АД (Банката) категоризира рисковия профил на предлаганите от нея инвестиционни продукти според приложената по-долу номенклатура.

Таблица 1 (Пет-степенна рискова класификация)

Рисков клас	Определение
R1	Няма колебания в стойността на инвестицията, освен обичаен риск
R2	Слаби колебания в стойността на инвестицията (до 10% на годишна база, като са възможни и по-силни колебания)
R3	Средно ниво на колебания в стойността на инвестицията (над 10% на годишна база, като в отделни случаи е възможна и пълна загуба на инвестирания капитал)
R4	Спекулативна инвестиция, която би могла да доведе до пълната загуба на инвестирания капитал, тъй като Възложителят цели да се възползва от високия потенциал за печалба
R5	Изключително рискова инвестиция, която освен загубата на инвестирания капитал може да доведе до допълнителни финансови искиове към Възложителя

Съгласно изложените в Таблица 1 критерии, инвестиционните продукти, посочени по-долу, се категоризират в следните рискови групи:

¹Таблица 2 (Комплексни инвестиционни продукти - деривативи)

Продукт	Рисков клас
Валутен форуърд (FX forward)	R5
Валутен суап (FX swap)	R5
Покупка на валутна опция (FX option buy)	R4
Продажба на валутна опция (FX option sell)	R5
Валутен крос суап (Cross currency swap)	R5

¹ Посоката на трансакциите (покупка / продажба) е от гледна точка на ВЪЗЛОЖИТЕЛЯ

Покупка на лихвена опция (Interest-option buy)	R4
Продажба на лихвена опция (Interest option-sell)	R5
Покупка на лихвен суап (Interest rate swap buy)	R4
Продажба на лихвен суап (Interest rate swap sell)	R5
Покупка на опция за индекс на акции (FRA buy) (Сделката подлежи на индивидуално одобрение от страна на банката)	R4
Продажба на опции за индекс на акции (FRA sell) (Сделката подлежи на индивидуално одобрение от страна на банката)	R5
Покупка на опция върху акции (Equity option buy) (Сделката подлежи на индивидуално одобрение от страна на банката)	R4
Продажба на опция върху акции (Equity option sell) (Сделката подлежи на индивидуално одобрение от страна на банката)	R5
Фючърси (Futures) (Сделката подлежи на индивидуално одобрение от страна на банката)	R5
Продукти на стокова борса (Commodities) (Сделката подлежи на индивидуално одобрение от страна на банката)	R5
Бариерни опции (KIKO- Knock-In/ Knock-Out options) (Сделката подлежи на индивидуално одобрение от страна на банката)	R5

Таблица 3 (Стандартни инвестиционни продукти)

Продукт	Рисков клас
Облигации	
Български държавни ценни книжа	R2
Чуждестранни книжа с рейтинг A-AAA	R2
Местни и чуждестранни корпоративни облигации с рейтинг не по-нисък от BBB-(S&P)	R3
Български корпоративни облигации без рейтинг	R4
Чуждестранни облигации с рейтинг по-нисък от BBB- (S&P)	R4
Акции	
Акции на фирми с рейтинг по-висок от BBB- (S&P)	R3

Чуждестранни акции с рейтинг B до BBB- (S&P)	R4
Местни акции търгувани на официален пазар	R4
Чуждестранни акции с рейтинг по-нисък от B (S&P)	R5
Акции, които не се търгуват на официален пазар	R5
Български фондове	
Фондове на паричен пазар, управлявани от Управляващи дружества с основен акционер, дружества лицензирани по Закона за кредитните институции	R2
Фондове за облигации, управлявани от Управляващи дружества с основен акционер, дружества лицензирани по Закона за кредитните институции	R3
Фондове за облигации, управлявани от Управляващи дружества с основен акционер, дружества нелицензирани по Закона за кредитните институции	R4
Фондове за акции и високорискови фондове	R5
Чуждестранни фондове	
Фондове на паричен пазар	R2
Фондове в чуждестранна валута с максимален рейтинг BBB (S&P)	R2
Други взаимни фондове	
Смесени фондове	R3
Взаимни фондове	R3
Високодоходни фондове	
Хедж фондове	R4
Венчър фондове	R4
Акционерни дружества със специална инвестиционна цел	

Акции на местни акционерни дружества със специална инвестиционна цел	R4
Акции на чуждестранни акционерни дружества със специална инвестиционна цел	R4
Други	
Структурирани продукти със 100% гаранция за инвестирания капитал	R3
Структурирани продукти без гаранция за инвестирания капитал	R4
Варанти	R4
Unit linked life insurance	
Фондове, базирани на застраховки живот (Fund based life insurance)	R2

II. Общо описание на финансовите инструменти по чл. 48 от Делегиран регламент (ЕС) 2017/565 на Комисията

Банката изпълнява нареждания или получава и предава нареждания главно за следните финансови инструменти:

- Акции на български емитенти, приети за търговия на „БФБ – София“ АД или търгувани на извънборсови пазари;
- Акции на чуждестранни емитенти, приети за търговия на основни/големи регулирани пазари в Европа и САЩ;
- Права при увеличаване на капитала на дружества-емитенти на такива акции;
- Варанти;
- Депозитарни разписки върху акции, приети за търговия на регулирани пазари на финансови инструменти / ДР, ADR, GDR и др./;
- Корпоративни и общински облигации, емитирани от български дружества, които се предлагат на „БФБ – София“ АД и на международни регулирани пазари;
- Български и чуждестранни държавни ценни книжа (ДЦК);
- Дялове/акции от колективни инвестиционни схеми;
- Компенсаторни инструменти;
- OTC деривативни инструменти върху лихвени проценти или валута;
- Инструменти на паричния пазар, включително OTC инструменти на паричния пазар.

Основни характеристики на финансовите инструменти и рискове, свързани с тях, относно които Банката изпълнява нареждания

Най-общо ценните книжа се делят на дялови и дългови инструменти. Дяловите инструменти дават право върху съответен дял от капитала на дружеството или колективната инвестиционна схема, респективно и на дял от печалбата.

Дълговите инструменти представляват задължение (дълг) на издателя им към притежателя им.

Други инструменти, търгувани на българските пазари са компенсаторните инструменти. Съществуват и други финансови инструменти, деривативни финансови инструменти, които също могат да бъдат деривативни инструменти върху дялови инструменти, върху дългови инструменти или върху други активи.

Акции

Акциите представляват ценни книжа, издавани от акционерни дружества, с които се удостоверява правото на собственост върху определен дял от едно акционерно дружество на притежателя им. Акциите дават право на дивидент, право на глас в общото събрание на акционерите и право на ликвидационен дял.

Инвестирането в акции носи на инвеститора всички видове риск, като основно пазарен риск, ликвиден риск, валутен риск, риск на емитента и риск на сетълмента.

Пазарният риск при инвестициите в акции се характеризира с вероятността от понижение на цената на ценните книжа, в резултат от пазарни фактори или т.нар. системен риск.

Ликвидният риск при инвестирането в акции се свежда до риска инвеститорът да не може да продаде желаното от него количество ценни книжа. Ликвидният риск при акциите, търгувани в страната, е свързан със свободно-търгуемия обем акции (фрий флоут), определен за всяка търгувана емисия. Ако компанията не е публична или се търгува на борсата, но акциите ѝ са рядко търгувани, ликвидният риск е значително по-висок в сравнение с тези, които са приети за търговия на места за търговия, което може да доведе до невъзможност или да стане трудно изпълнима евентуална продажба на тези инструменти.

Валутният риск при акциите, търгувани в страната, е свързан и зависи от движението на валутните курсове. По-нисък риск е характерен за инвестициите с базова валута в евро (поради Валутния борд в страната) и нулев за онези, с базова валута в левове (тъй като акциите, търгувани в страната се издават само в левове).

Риск на емитента при инвестициите в акции е възможен при възникване на финансово затруднение за емитента, или т.н. несистемен (специфичен) риск. Специфичен за тези инструменти е и риска, свързан с отраслова принадлежност – при възникване на проблеми, затруднения в бранша, в който оперира компанията.

Риск на сетълмента може да настъпи при неизпълнение или забавяне на процеса между момента на сключване на сделката и момента на нейното приключване и възникнали неблагоприятни пазарни последици през този период. По-висок риск се характеризира за извънборсови сделки или такива, при които не се прилага метода на "доставка срещу плащане" (DVP).

Права при увеличаване на капитала на дружества-емитенти на такива акции

Правата са ценни книжа, даващи право за записване на определен брой акции във връзка с взето решение за увеличаване на капитала на публично дружество. Това са срочни деривативни финансови инструменти, чиято доходност зависи от очакваната доходност по класа акции, за които се отнасят. Тяхната търговия се извършва на „БФБ – София“ АД, те също са безналични ценни книжа, подобно на акциите, до които се отнасят. Уредбата им се съдържа в ЗППЦК.

Следва да се има предвид и допълнителният риск при инвестирането в права, а именно от пълна загуба на инвестирана стойност в рамките на краткия срок на съществуването на правата – ако упражняването на правата се окаже нецелесъобразно поради тенденция на спад на цената на акциите под цената за записване, посочена в правата.

Варанти

Варантите са ценни книжа, даващи право на притежателя си да купи/запише или продаде предварително определен брой ценни книжа по предварително определена/определяема цена в рамките на определен срок или на определена дата. Това са срочни деривативни финансови инструменти и с е търгуват на регулирани пазари.

По своя характер са най-близки до опциите. В зависимост от това дали са за покупка или продажба се разграничават „кол варианти“ и „пут варианти“.

Варантите биват два вида: от американски и от европейски тип. Както и при кол-опциите, Варантите от американски тип позволяват те да бъдат упражнени по всяко време до датата на падежа им, а тези от европейски тип могат да бъдат упражнени единствено на датата на изтичане. Съгласно ЗППЦК на българския капиталов пазар се издават варианти от американски тип.

Разликата между опциите и варантите е, че опциите се емитират от инвеститор, който притежава в портфейла си финансовите инструменти, върху които са издадени опциите, а варантите се издават от емитента на базисния инструмент.

Цените на варантите са силно волатилни, с висока степен на риск, слабо движение в цената на базовия актив/ФИ води до непропорционално голямо движение в цената на варанта. Правото на записване/продажба, което предоставя варанта, е ограничено по време на упражняване, в резултат на което ако инвеститорът не упражни правото си в предварително определения срок, инвестицията губи своята стойност.

! Варантът е изложен на всички основни видове риск. При покупката на варант трябва да сте готови да понесете пълна загуба на инвестираната сума, вкл. всички разходи, направени във връзка с нея.

Корпоративни и общински облигации, емитирани от български дружества, които се предлагат на „БФБ – София“ АД и на международни регулирани пазари

Облигациите са вид дългови ценни книжа, които носят на своите притежатели паричен доход под формата на фиксирана или плаваща лихва (купон), съобразно проспекта на емитента. Емитентът на облигацията носи задължението да изплати на фиксирани дати купоните и на точно определена дата, наречена падеж, главницата на облигацията. В зависимост от емитента, облигациите могат да бъдат: общински облигации (издадени от местните органи на властта); корпоративни облигации (издадени от търговски дружества); ипотечни облигации (издадени от банки въз основа на портфейлите им от ипотечни кредити).

Инвестициите в корпоративни и общински облигации, търгувани в страната и на международни регулирани пазари, се характеризират основно с пазарен, лихвен, ликвиден и валутен риск, както и риск на емитента/кредитен риск и риск свързан със сетълмента.

Пазарният риск при облигациите е свързан до голяма степен с лихвения риск, т.е. при позитивна промяна на пазарните лихвени проценти, спрямо лихвения процент на емисията, най-вече в случаите на емисии с фиксиран лихвен процент, пазарната цена на емисията се понижава. Дълговите ценни книжа с фиксирана доходност с по-дълъг срок до падеж по принцип са по-чувствителни на движенията на лихвените проценти, в сравнение с краткосрочните, по тази причина краткосрочните облигации се асоциират с по-нисък риск, докато дългосрочните облигации са свързани с по-висока степен на риск.

Ликвидният риск при облигациите се свързва с риска от забава или невъзможност за продажба на притежаваните от инвеститора дългови финансови инструменти. Ликвидният риск при облигациите, търгувани в страната се обуславя от ограничените обеми облигационни заеми, търгувани у нас. Ликвидният риск при облигациите, които се предлагат на международни регулирани пазари се намалява от по-големите обеми облигационни заеми, търгувани на чуждестранните пазари, в сравнение с тези в страната.

Валутният риск при корпоративните/общински облигации, търгувани в страната, е по-нисък за инвестициите с базова валута в лев и евро (поради въведения Валутен борд в България). За инвестициите с базова друга валута, валутният риск зависи от движението на валутните курсове.

Рискът на емитента/ кредитният риск е свързан с възможността емитентът (дружество или община) да изпадне във финансово затруднение и да не може да изплати главницата и/или лихвите по облигационния заем.

Риск на сетълмента при облигациите се свързва с възникнали неблагоприятни пазарни последици по време на неизпълнение или забавяне на процеса между момента на сключване на сделката и момента на нейното приключване. По-висок риск се характеризира за извънборсови сделки или такива, при които не се прилага методът на "доставка срещу плащане".

Държавни ценни книжа

Държавните ценни книжа са дългови инструменти, емитирани от правителството на дадена държава, с цел финансиране на краткосрочни и дългосрочни правителствени разходи. ДЦК биват държавни съкровищни бонове (краткосрочни, със срок до падеж до 1 г.) и държавни облигации (средносрочни и дългосрочни със срок до падеж над 1 г.). Държавните ценни книжа дават на своите собственици правото да получават паричен доход чрез сконтиране на цена под номинала и/или чрез изплащането на фиксирана годишна лихва.

Министерството на финансите (МФ), като представител на държавата, емитира български ДЦК на вътрешен и външен пазар. МФ съвместно с БНБ, която води регистрите за ДЦК, емитирани на вътрешен пазар, регламентират реда и условията, при които се осъществяват емисиите на безналични ДЦК на вътрешния пазар. Търговията с ДЦК се опосредства от първичните дилъри (банки и инвестиционни посредници), които имат право да придобиват ДЦК директно на аукционите, организирани от БНБ.

Инвестирането в държавни ценни книжа носи на инвеститора основно пазарен риск, ликвиден риск и риск на емитента. Пазарният риск при държавните ценни книжа е свързан с вероятността от повишаване (промяна) на пазарните лихвени равнища спрямо фиксирания лихвен процент на емитираните дългови ценни книжа. В зависимост от срочността на държавните ценни книжа, по-краткосрочните ДЦК се характеризират с по-нисък пазарен (лихвен) риск и обратно – по-дългосрочните ДЦК са обвързани с по-висок пазарен (лихвен) риск. Ликвидният риск при държавните

ценни книжа е по-нисък в сравнение с този при останалите дългови финансови инструменти, тъй като пазарът на ДЦК се счита за високо ликвиден. Рискът на емитента при държавните ценни книжа е по-нисък в сравнение с този при останалите дългови финансови инструменти, тъй като емитентът в лицето на държавата и рискът той да изпадне във финансово затруднение и невъзможност да изплати главницата и лихвите по дълговите ценни книжа е по-нисък.

Дялове/акции от колективни инвестиционни схеми и други предприятия за колективно инвестиране

Колективни инвестиционни схеми (КИС)

Има различни форми на колективни инвестиционни схеми. Дялове/акции на КИС се емитират/продават на гише или на регулирани пазари. По принцип колективната инвестиционна схема се изразява в обединяване на активите на голям брой инвеститори, предоставени за професионално управление на Управляващо дружество/мениджър. Инвестициите обикновено включват различни инструменти – държавни облигации, корпоративни облигации и акции, но в зависимост от вида на схемата, биха могли да включват деривати, недвижима собственост и други активи. КИС инвестират набраните средства по предварително зададени в проспектите им структура, правила, критерии и ограничения. Инвестирането в такива инструменти може да намали пазарния риск, чрез разпределяне на инвестициите в по-голям брой активи. Намалването на риска се постига поради това, че широката гама от инвестиции в колективната инвестиционна схема намалява ефекта, който една инвестиция би имала върху целия портфейл.

В България колективните инвестиционни схеми могат да бъдат договорни фондове или инвестиционни дружества, които подлежат на обратно изкупуване/са от отворен тип/. Инвестиционните дружества са акционерни дружества и капиталът им е разпределен в акции, а договорните фондове са обособено имущество, разпределено в дялове. Цените на емитиране и обратно изкупуване на акциите/дяловете на КИС се определят от Управляващото дружество ежедневно на база нетната стойност на активите на фонда и се контролират от банка-депозитар.

Предимство на този вид инвестиция е възможността за обратно изкупуване, предоставяна от колективни инвестиционни схеми, с което осигурява ликвидност на финансови инструмент, както и на периодична доходност (освен ако колективната инвестиционна схема извършва задължителна капитализация на натрупания доход).

Въпреки, че се възприема като начин за диверсифициране на портфейла, цената му може да се покачи или да спадне и, в зависимост от взети решения при управлението му, колективната инвестиционна схема да бъде изложена на различни рискове.

Инвестициите в колективни инвестиционни схеми се свързват основно с пазарен риск и с риск от концентрация.

Пазарният риск при колективните инвестиционни схеми се свързва със структурата на техните инвестиционни портфейли и с понижаване на пазарните цени на инвестициите на фонда и стойността на неговите дялове поради възникнали промени в икономическата и пазарната среда. В зависимост от структурата на инвестициите – предимно в акции (или други дялови ценни книжа), предимно в облигации (или други дългови ценни книжа), или балансирано – рисковете от инвестирането в дялови/акции на колективни инвестиционни схеми са обвързани с рисковете на съответните инструменти.

Рискът от концентрация при колективните инвестиционни схеми се характеризира с инвестиране на финансови инструменти предимно на един пазар (държава, географски район) или на финансови инструменти от един стопански отрасъл.

- риск на емитента – доколкото единствената дейност на взаимните фондове е да набират средства и да ги инвестират, този риск е свързан по-скоро с компетентността на управляващото дружество и е значително по-нисък от този при обикновените търговски дружества, тъй като КИС имат силно ограничени възможности за ползване на ливъридж;

- риск, свързан с насрещната страна по сделката, и риск, свързан със сетълмента – при покупко-продажба на регулираните пазари, на които акциите/дяловете на взаимните фондове са допуснати за търговия, този риск съществува, докато при сделките „на гише” той е сведен до минимум;

- ликвиден риск - при сделките „на гише” той е сведен до минимум, но такъв риск съществува по отношение на инвестиционния портфейл. Евентуално намаляване на ликвидността на определена

позиция от портфейла може да доведе до спад в цената му, респективно до спад в цената на акциите/дяловете на съответния фонд. Този риск е идентичен с този при акциите и този при облигациите в определено съотношение според профила на фонда;

- валутен риск - в зависимост от валутата на съответната КИС и валутите на отделните финансови инструменти в портфейла на КИС, е възможно понижение на цената на акция/дяла поради неблагоприятна промяна на валутния курс;

- риск при използването на ливъридж - в зависимост от нормативните изисквания при учредяване на КИС би могло да съществува различна степен на риск от използване на ливъридж, като съгласно българското и европейското законодателство се определят строги правила и ограничения за ливъридж.

Други предприятия за колективно инвестиране

Национални инвестиционни фондове

Националните инвестиционни фондове са национални инвестиционни дружества от отворен или затворен тип със седалище в Република България или национални договорни фондове, които инвестират в прехвърляеми ценни книжа или в други ликвидни финансови активи, набрани чрез публично предлагане парични средства. Националните инвестиционни фондове не са колективни инвестиционни схеми. Националният инвестиционен фонд от отворен тип по искане на акционерите, съответно на притежателите на дялове, изкупува обратно своите акции или дялове по цена, основаваща се на нетната стойност на активите.

Националният инвестиционен фонд е от затворен тип, когато не изкупува обратно своите акции или дялове, с изключение на обратното изкупуване на акции на инвестиционните дружества при условията и по реда на Търговския закон.

Инвестирането в Национални инвестиционни фондове носи рисковете, изброени за КИС, но също така, поради липсата на възможност за обратно изкупуване, при тези от затворен тип, увеличава значително ликвидния риск, също така те не подлежат на европейските регулации, поради което е възможно да не се прилагат достатъчно строги изисквания по отношение лимити за инвестиции и др., валидни за КИС.

Борсово търгувани фондове (ETF-Exchange Traded Funds)

Това са фондове, регистрирани за търговия на регулирани пазари, търгуват се и се регистрират в депозитарни институции като другите финансови инструменти, например акции. ETFs се характеризират с пасивна стратегия на управление, те инвестират набраните средства по предварително зададени в проспектите им структура, правила, критерии и ограничения. Повечето ETFs се структурират така, че да следват определен борсов индекс, борсово търгувана стока (злато, сребро, петрол и др.) или кошница от стоки, валути, акции на компании от определен икономически отрасъл, регионален сектор и др. Това дава възможност на инвеститорите косвено да постигнат диверсифицирана инвестиция, която може да обхване различни отрасли и регионални, както и различни класове активи, инвестирайки минимална сума.

Рисковете, на които са изложени ETFs са изброените по-горе рискове за инвестициите във дялове/акции от колективни инвестиционни схеми.

На повечето регулирани пазари правилата за допускане до търговия на акции/дялове на ETFs задължават дружествата, управляващи такива фондове да обявяват нетната стойност на активите на една акция/един дял в реално време. По този начин, информираността на инвеститорите не позволява големи отклонения на пазарната цена на акциите/дяловете на ETFs от нетната им стойност. Въпреки това на практика съществуват такива отклонения, породени от повишено търсене или предлагане, но те остават минимални на фона на изменението на нетната стойност на активите.

На „БФБ – София“ АД се търгуват такива инструменти, като задължението за обявяване на цени на записване и обратно изкупуване се поддържа от котировки на маркет-мейкъри, сключили договори с емитента на съответния ETF.

Депозитарни разписки върху акции, приети за търговия на регулиран пазар на финансови инструменти – ДР, ADR, GDR

Депозитарни разписки върху акции (ДР) са финансов инструмент, който дава възможност на участниците на даден пазар да инвестират в капитала на компании, чиито акции са приети за търговия на друг пазар, на който тези участници нямат достъп или по-трудно биха получили такъв.

ДР се издават от финансова институция, която е закупила определен брой акции на компанията като базов актив. Издадените ДР са на стойност, равна на стойността на базовия актив. Цената на ДР следва цената на акциите (базовия актив) на пазара, където тези акции са приети за търговия. ДР се търгуват най-активно на пазари в САЩ /ADR - American Depository Receipts/ и във Великобритания/ GDR – Global Depository Receipts/. Обичайно издателят на ДР обявява котировки „купува“ и „продава“, като по този начин осигурява ликвидност за ДР на пазара, на който инструментът е приет за търговия. Рисковете при инвестиране и търговия с ДР са идентични с тези при акциите, но част от ликвидния риск, контрагентния и сетълмент риска се отнасят за пазара, на който се търгуват ДР, а валутният риск е в зависимост от валутата, в която са деноминирани акциите и валутата, в която са деноминирани ДР.

Компенсаторни инструменти

Компенсаторните инструменти са безналични, поименни платежни средства, които са издадени за обезщетяване на лица, чиито имоти, сгради или земеделски земи са одържавени или отчуждени. Те се търгуват на регулиран пазар на ценни книжа – „БФБ – София“ АД. Компенсаторни инструменти са компенсаторните записи и жилищните компенсаторни записи по Закона за обезщетяване на собственици на одържавени имоти, както и поименните компенсационни бонове по Закона за собствеността и ползването на земеделските земи и по Закона за възстановяване на собствеността върху горите и земите от горския фонд. С компенсаторни инструменти може да се погасяват лихви по ЗУНК, да се участва в търгове за земеделска земя от държавния поземлен фонд или да се извършват плащания по приватизационни сделки през „БФБ – София“ АД.

Инвестициите в компенсаторни инструменти се характеризират основно с пазарен, ликвиден и целеви риск. Пазарният риск при инвестициите в компенсаторни инструменти се свързва с възможността от понижение на цената на финансовия инструмент. Ликвидният риск при компенсаторните инструменти се свързва с риска от забава или невъзможност за продажба на притежаваните от инвеститора компенсаторни финансови инструменти. Целевият риск при компенсаторните инструменти се характеризира с ограничението за целево използване и инвестиране на този тип финансови инструменти само в конкретни проекти и сделки като платежно средство, приемано от държавата (погасяване на лихви по ЗУНК, участие в търгове за земеделска земя от държавния поземлен фонд или извършване на плащания по приватизационни сделки през „БФБ – София“ АД).

Деривативи

Деривативът е финансов инструмент, който е произведен от стойността на базов актив. Вместо търговия или размяна на самия актив се сключва договор за размяна на парични средства, активи или друга стойност на бъдеща дата на базата на базовия актив. Най-често срещаните деривативи са опции, фючърси, суапи. Инвестирането в деривативи често съдържа голяма степен на риск, поради това трябва да се извършва предпазливо, особено от малки и неопитни инвеститори.

При опцията клиентът плаща премия за правото за сключване на определена сделка в бъдещето, което от една страна може да донесе печалба, в случай че пазарните условия са в полза на инвеститора, но от друга страна, при промяна на цената в обратна посока – реализиране на загуба, в размер на платената премия. Късите продажби на опции и фючърси, когато продавачът не притежава актива по време на сделката, могат да доведат до големи загуби, ако цената на дериватива се покачи значително.

Ако деривативната транзакция е в голям размер или съответният пазар е неликвиден, сключването на транзакция или ликвидирането на позиция на изгодна цена може да се окаже невъзможно.

Деривативите, търгувани на борса, са изложени и на общите рискове при борсова търговия.

Извънборсовите деривативни контракти са изложени и на кредитен риск и трябва да се имат предвид конкретните условия по договора.

Деривативите могат да се използват за спекулативни цели или като хеджиращи инструменти за управление на инвестиционни рискове. Във всички случаи е необходимо да се прецени дали транзакцията е подходяща за конкретния инвеститор. Клиентите трябва да се интересуват за условията по конкретните деривативи и свързаните с тях задължения (напр. доставка на базов актив по фючърсен контракт, дата на изтичане на опция и ограничения за срок на упражняване на опция и т.н.)

Всички деривати са потенциално изложени на основните видове риск, особено пазарен риск, кредитен риск и секторен риск, свързан с базовия актив.

ОТС деривативни инструменти върху лихвени проценти или валута

ОТС деривативните инструменти включват разнообразни финансови инструменти с различна специфика и рисков характер, като лихвени и валутни суапове и различни по-сложни финансови инструменти, създадени на тяхна основа. Банката ще предоставя услуги на свои клиенти по сключването на конкретни деривативни договори. Разкриване на информация за конкретните пазарни и договорни рискове ще бъде извършвано според нормативните изисквания.

Инструменти на паричния пазар, включително ОТС инструменти на паричния пазар

Сделките с ОТС инструменти на паричния пазар представляват извънборсови сделки с финансови инструменти, които се търгуват на местния паричен пазар. Такъв тип финансови инструменти са краткосрочните държавни ценни книжа (съкровищните бонове), депозитните сертификати и търговските ценни книжа, с изключение на платежните инструменти.

Сделките с ОТС инструменти на местния паричен пазар се свързват с основните рискове, характерни за дълговите ценни книжа.

Ливъридж и неговите последици и рискът да се изгуби цялата направена инвестиция

Ливъридж в сферата на инвестиционните услуги представлява използване на различни методи за набиране на заеман капитал (маржин търговия) с цел увеличаване на нормата на възвръщаемост. Ливъридж е начин за инвестиране, при който се открива позиция, позволяваща търгуването на суми, многократно надвишаващи собствените средства (депозираните парични средства) на инвеститора. Ливъридж инструменти за инвестиране могат да бъдат опциите, фючърсите, маржин търговията и други деривативни финансови инструменти. Използването на ливъридж е свързано с поемане на допълнителен риск, тъй като при този тип инвестиции се увеличава не само печалбата, но и евентуалната загуба.

III Основни видове риск

1. Ликвиден риск

Ликвидният риск представлява риска от невъзможността емитент на финансови инструменти да посрещне текущите и потенциалните си задължения, свързани с плащания, когато те са дължими, без да понесе неприемливи загуби.

Ликвидността на финансовите инструменти се влияе директно от търсенето и предлагането на този инструмент, от обемите на съответните емисии. При определени условия на търговия може да се окаже трудно или невъзможно една позиция да бъде ликвидирана.

2. Кредитен риск

Кредитен риск са всички рискове, произтичащи от неспособността на някой контрагент, длъжник, емитент или кредитополучател да изпълнява своевременно текущите, възможните или условните си задължения своевременно, съгласно първоначално договорените условия, поради настъпили промени или в собственото му финансово-икономическо състояние или поради други конкретни обстоятелства.

При дълговите финансови инструменти кредитният риск е рискът от загуба, причинена от невъзможност на кредитополучателите, задължени лица по изплащане на главница и лихва по

емитирани от него облигации или други контрагенти, да не изпълняват своите задължения, или рискът кредитната способност на тези лица да се влоши.

3. Пазарен риск

Пазарен риск е рискът от загуби, възникващи от движенията в пазарните цени на дълговите и капиталовите инструменти, както и на валутните и стоковите инструменти.

Това е риск от падане или покачване на цената на инвестициите, в зависимост от търсенето и предлагането на пазара, нагласите на инвеститорите и цените на базовите или свързаните с тях инвестиции, както и от секторни и икономически фактори.

Инвестициите в инструменти, търгувани на определен пазар, носят рисковете на съответния пазар и икономика на съответната държава. Инвестициите в инструменти, емитирани от чуждестанни емитенти са изложени на рисковете на съответния чуждестранен пазар, където те се търгуват. В някои случаи е възможно тези рискове да са по-големи от рисковете на местния пазар.

4. Валутен риск

Риск при който инвестициите в инструменти, деноминирани в чуждестранна валута, могат да бъдат неблагоприятно засегнати от понижение на курса на тази валута спрямо друга. Увеличение или понижение на валутните курсове може да причини загуба или печалба за ценните книжа във валутата в която те са номинирани

Това е рискът от обезценяване на валутата на финансови инструменти, включени в портфейлните инвестиции на клиента, спрямо местната валута или спрямо валутата на портфейла на клиента. Възможността за печалба или загуба от транзакциите на чуждестранните пазари или на деноминирани в чуждестранна валута инструменти се влияе от колебанията в обменните валутни курсове.

5. Лихвен риск

Лихвеният риск представлява несигурността произлизаща от промяна на пазарните лихвени нива, които могат да окажат съществено влияние върху доходността на Банката и пазарната стойност на елементите от баланса

Лихвеният риск се изразява в риск от покачване на пазарните лихвени проценти, което води до спадане на пазарната цена на някои финансови инструменти, особено на облигациите.

6. Регулаторен/нормативен риск

Това е риска от промени в законовата рамка в страната, регулираща или свързана с инвестирането във финансови инструменти.

Промени в нормативните изисквания, пряко свързани с финансовите услуги, могат да доведат до промяна на потенциала за печалба от дадена инвестиция. Законови промени могат да доведат до това допустими в миналото инвестиции да станат незаконни. Възможно е също така да настъпят промени във фискалната политика на страната, които да окажат съществено влияние върху доходността от направените инвестиции. Този риск може да зависи от множество политически, икономически и други фактори.

7. Сетълмент риск

Сетълмент рискът обхваща всички рискове, произтичащи от независимото извършване на плащания по сделки на паричния пазар, валутната търговия или сделките с ценни книжа на дължимата дата, рисковете от дебитни лимити и дневни транзакции, както и от потребителски кредити.

В случай на сделки с предмет на доставка дългови, капиталови, валутни и стокови инструменти (с изключение на репосделките, обратните репосделки и сделките по представяне /получаване в заем на ценни книжа или стоки), които са останали неуредени след датите на доставка на инструментите, възниква риск от реализиране на загуби, в следствие на ценовата разлика между договорената сетълмент цена за съответния инструмент и неговата текуща пазарна стойност.

8. Операционен риск

Рискът от загуба, произтичаща от неадекватни или недобре функциониращи вътрешни процеси, хора и системи, или от външни събития, като включва в себе си правен риск.

Операционният риск е свързан с повреди и проблеми във функционирането на съществени системи, най-вече IT системи, които могат да засегнат навременното извършване на транзакции с финансови инструменти, изпълнение на клиентски поръчки, съхранението на финансови инструменти и т.н. В обхвата на операционния риск също така попадат персонални и организационни промени, пропуски в управлението, некомпетентно взимане на решения.

Настоящото Описание на финансовите инструменти, инвестиционни продукти и рисковете, свързани с тях, е неразделна част от Общите условия, приложими към договори с клиенти на Първа инвестиционна банка АД за инвестиционни услуги и дейности с финансови инструменти.